

Proseminar Aõs Tü-
ca 1935

noorsoo kirjandusloka
looming.

Autor teadmata.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K37576

Sisukord.

Lhnr.

I.	Murimise meetodid.	1-2
II.	Maarsoo kirj. loomingu ^{kirjandusl} moda st mine .	2
	1. Varmoline külg paesias.	3-7.
	2. Proosalisi vorme.	7-9
	3. Paesia ja proosatoode peamisi asusid.	9.
	a) Filosoofia.	10.
	b) Loodus.	11
	d) Graafika.	11-12
	e) Religioon.	12-13
	f) Tõrmi ja tungi lühendused.	13
	g) Perevond.	14
	h) Enda elamused.	14
	i) Meinasjuttu - maailm.	14-15.
	j) Sotsiaalsed	15
	k) Kool.	15-16
	e) Mitmesugused vähem tähtsused asusid.	16-17

III.	hoorsoo kirjutiste põhiosa.	Shk. 17-19
IV.	Soovinõuuste kirjutistes.	19-20
V.	Üleskujutised	
	1. Kirjanduslike üleskujutised.	20-21
	2. Sotsiaalse elu üleskujutised.	21-23
VI.	Kokkuvõte.	23-24

Koorsoo kirjandusliku loomingu.

I. Kurimuse meetodid.

Koorsoo kirjandusliku loomingu kurimused on kasutatud mitmesugused empiirilise psühholoogia meetodid.

Kuritud materjali saamisel on lähtetud kolmest erinevast materjali kogumise viisist: 1) Materjal saadetakse koolide kaudu. See grupp haarab vaban kooli kirjanduse ja lühitesti, saadud peamiselt rahvakoolidest proosas ning mõningad gümnaasiumi õpilaste lühitesti.

2) Materjal saadetakse erise

ringituse keel. Siia kuuluvad auhimad-
toe õhtusel hangitud ringitred väljas-
pool kooli, peamiselt 6-17 aastaste emad.

3) Kogutakse täieliselt vaban noorsoo
kriitandusele produkt. Siia gruppi kuu-
luvad noorsoafaroksed ametlikud publikat-
sioonid ja igasugused muud noorte
üritused.

Pääle materjali kogumise järgneb
materjali ~~statistiline~~ töötlemine ja
ringitred analüüs.

II. Noorsoo loomingu ^{rajuundamine.} moodustumine.

Kogu noorsoo loomingu haarab kaks
täiesti erinevat vormi: paesra ja proosa.
Need käsitleme eraldi vormi ja sisen-
kohalt. Noore algajajures on eriti oluline
vorm.

1. Värnilone külg poesias.

Esimesed katsed algaja puures on
pöetised produktid. Laps kinnitab järe-
laimamise tahtest ja tegevuse lõput aktua-
lita teeb puhuslikke riime ning näiliselt
elamusteta sõnalist nalja.¹⁾
Käsitlеме kõigepäält noorsoo lülituste ennemi-
värnimöödu.

Protsentralse ülevaate värnimöödu kasuta-
mise kohta annab alljärgnev tabel.
Tabel N = 1²⁾

Värnimööd	%	Värnimööd	%
Yamb	52,2	heksameeter	0,9
trahens	17,6	segavärsid	24,6
anapest	0,1	valdad	2,1
daktülus	2,5		
			100.00.

Nagu tabelist selgub, esineb noorte lüli-
tustes enesekal värnijalg yamb, moodustades

1) Bsh. Yang Ps, 1928, lhek. 195.
2) — " — — — — lhek. 20.

põhivara noorsoolikes: Juba 9 aastaste
lõuletustes võib tähistada selget elustamist,
mitte vähem ka 14-15 aastates. Protsentuaalselt
teisel kohal on mitmesugused värsjalgade
kombinatsioonid, mis selgesti nägastuvad
poetlaste lõuletis. nende kunstiline instinkt
vaheldub rohkem vahelduvates mütides.
Vähem esineb tõhene ning juba kõrgemas
vanaduses, millest kinnitab selle kasutamise
20 aastatesse.

Salmi ehitus viisil, millel samuti loov
ühendüks, ehitatakse teatud liine.
Tähele saame tabelist.

Tabel N: 2.1)

Salmid	%	Salmid	%
2	0,2	n x 4	51,7
n x 3	0,4	x	47,3

Põhivormiks on siin realiseeritud
salmid ehk symboliseeritud n x 4 realiseeritud,

1) Bk 7. aug Ps 1928, lkr. 23.

kusjuures n tähendab salvide arvu. Seda vormi eelstab nooremgu konstruktivse lühikese loetu, võimaldab napolt ja lühidalt and väljendada. 3x4 tüüpi, s.t. 12 reaalse lühikese kasutavad peamiselt 12-13 aastased lühikese mng posid kõrgemas vanuses. Siin vastab eksportsioon kirjutise oskusele, noolt, sissepikatusle, sõule ja lõpule. Protsentuaalselt eelmiste lähedal mng kunstiliselt hirmutavamaid on 1 reaalsed, s.t. 6, 7 ja 8 reaalsed mng igasugused teised võimalused salvi struktuuris. Kahe reaalse plümeel vast arvult laste lühikese, samuti on kolm reaalsed nooremate autorite eelistuses.

Riimide suhtes domineerivad üksikud vormid ja peamiselt ~~real~~ reaalsed salvid, kus esineb ja kolmas mng terve ja helgas riimuvad, sümboliseerituna abal vormid.

Tabel N:3¹⁾ riiimide kasutamise kohta

Riim	%	Riim	%
aa	11,3	a--a	0,5
abab	36,7	ababce	1,7
aabb	4,7	sonett	0,2
abba	3,3	x	15,7
-a-a	11,9	riimide	13,8
aaba	0,2		

100.00.

Peaegu üks kolmandik noorsooluldest on abab riimis. Seeja võidutsevad neppuread jantad abab riimis, cit kõrgemas vanades. Laps moodustab aa riimis luletuse, mis on n.n. ^{hulgestas} riimivihha; harven ka x riimis, mil-
list küll rohkem oskamatusest. Abab
võim tundub noorele sobinava, kuid saab
pures süski mõne lihtsane ega banaalsena,
nagu seda on aabb riim. x riimid, s.t. ve-
lad kombinatsioonid võimaldavad sisenest
vabadust väljenduis, millega on seletatav

1) Bh. 7. aug Ps. 1928, Chh. 25.

nende saagedane kasvatamine noorte hulgas.
Need ilmuvad kahe äärmusse küündiva autori
tunibi juures, noore käparadi ja kirjandusliku
kalduvusega noore juures. Esimene loob need
mõnusest, teine aga oma kunstilise
sisetunde rahulduses. Kiimika luuletusis
väljendub poisilapse tõeline iseloom, tema
genuusluse tunni ja tungi meeleluga.
Need on puberteedi ajajärgul elisatavad
hüme.

2. Proosalisti vorme.

Proosavormide kohta võib samuti tähis-
lada reeglipärasest kordumist, mis kunst- kui
ka referentsis proosas. Kunstproosa on va-
nemate aastate tulemus ning leiab raken-
damist peamiselt poete hulgas.

Ülevaate saamiseks toome tabeli proosavormide kohta

Tabel № 4'

Norm	%	norm	%
Kirjeldus (Bericht)	36,0	Novell	0,8
jutuslus	26,4	skits	3,4
meinasjutt	17,2	reidukirjeldus	0,4
kirjutis (Aufsatz)	4,9	unistus (Traum)	0,7
vaatlus (Beobachtung)	5,8	^{arutlus} pikk kirjutis (Abhandlung)	1,5
draama	0,1	afetism	0,8
kiri	1,9	valm	0,1

100.00

Näe kolmandiku kogu proosa loodetest moodustab kirjeldus (Bericht). See on lühis-
mard proosa vorme, kunstlike tendentsita,
kuival referenival viisil endalaanuste ja
sündmuste konstateerimine. Esineb peamiselt
laste kirjandusloos loomingu, laste subjekti-
viteedi kajastaja. Peaaegu võrdse ulmusega
kujundatakse jutustuse vormi, millele on
objektiveedi kajastaja ning sioniselt tigeusi
ning fantaasia konstruktsioonide konstateerija.

13h 4 ang Ps 1928, lhek 28.

Jutustus on alulsemad vorme tütarlaste jures-
12 aastane refereerib, 20 aastane aga viimastel kunst-
lised. 13 aastase tütarlaste fantaasia protokoll on
Grimmi stiilis kirjutatud minasjutt. Sama vanune
poisslaps aga elistab enam õpetlorn, filosoofse sõnaga
kirjutist (Aufsatz). Skits ja novell esinevad vöde-
mini vähe suurema stiili ja ekspositsiooni nõuete tõttu,
küpsena autori tulemusi. Valme, aforisme ja draamad
leidub vaid mõningaid.

3. Poesia ja proosatoodele peamisi ainesed.
Alltoodud tabel näitab, millest teemand noorsugu
käsitab.

Tabel № 5')

Teema	Poesia o/o	Proosa o/o	Teema	Poesia o/o	Proosa o/o
Religioon	6,7	0,8	kasulikk-õpetlik	0,8	1,2
filosofia	23,2	5,3	idüll	1,5	0,2
loodus	21,2	7,3	enlivosindmus	6,3	0,1
erootika	18,0	1,9	aktuaalne	1,4	0,6
satiirid	1,4	0,7	apalugu	3,3	1,4
toorm ja tung	2,8	0,1	peresond	1,0	5,1
kangelaskünn	1,8	0,4	sofnaalne	1,3	10,2
minasjutt-maailm	1,2	24,2	paroodia	0,3	0,0
kool	9,2	2,6	Sindmus	0,5	2,6
enda elamus	0,4	26,2	seltskond	0,4	0,2

Ulkasme järgmiselt
tehtud

1. Bk 7 aug Ps 1928, lkr 54.

eelmise lks. järg

Teema	Poeesia %	Proosa %	Teema	Poeesia %	Proosa %
Sümbolism	0,2	0,4	tehnik	0,2	0,9
imberjutsus	0,3	0,3	teadus	0,0	0,4
nimimine	0,1	0,0	kriitika	0,0	0,2
visioon	0,8	1,3	referaat	0,0	1,7
anekdoot	1,2	0,0	linnaelu	0,0	1,3
poliitika	0,2	0,4	essee (literatuur, kunst)	0,0	1,1
patriotism	1,3	0,7	reformid	0,0	0,2
				100.00	100.00

a) Filosoofia.

Tabelis poeetia lahtis esimesel kohal fragmente filosoofiline aines, seega mõtte-
luureline poeem. Proosas käsitletakse filo-
soofilist materjali vähem. Samasid tunde
lühisavad suuremasti ideed, kuna neil
selge maailmavaade kujunemata; hangib
materjali lühemaid ja muudest allikatest.
Enamik katselajad filosoofilisel alal
on poisid, kuna tütarlapsed tegelevad sellise
materjaliga vähem.

6) Loodus.

Abstrakti hangutakse poeetiliselt materjali loodusest. Peamiseses on favalne pöllu-
aasa- ja metsalüürika. Lõmmulaul, õhtu-
meelolu - sellised on 12-14 aastaste noorte
loodusluuletused. Proosas loodus ilmestakse
lühjalt ja kairnelt. Siin autor ei kinneta
kõike nii suuremolt kui proosas. Proosatoe-
delt vähesel kaunistamise tõrkses on nähta-
vasti stiililised raskused, kuna seetõttu kõne
võimaldab mõelda hõlmaselt nii mõnestki
kaemusse ja kujukelluse lünga. Hea kir-
jutab progemini luuletuse muinasjuttu, kuhu
liitakse looduspõlvi, mollesid võivad teisejäl-
guise tähtsuse.

d) Noortena.

Noortelised luuletused on noorses jume-
elstatumard, criti puberteedi ajajärgul.
Nad kannavad peamiselt subjektiivset
rõõringut, mina rõhutamist. Juba 12
aastane tütarlaps, poisslaps hõlgen, tegeleb

erootilise leulega, kuigi perdetund kujul, millelt religioösesse erootikaga. Põsslaps on erootiliste teemade käsitluses tagasihoidlikum ja peeglium, osalt ignoreerib kui keelatud, osalt unustab esimesest sündlusest ning pühast jumalagariatu selmapoolest. 16-17 aastates pühneb nii tütarlaste kui ka poistlaste juures armastuslaulude tõmm ning paisub üha. 18 aastane ^{tütarlaps} unustab veel meelsasti erootiliselt, kuigi puberteedi aastad on möödunud. Erootika kunstprossas onneb skitsi, novelli ja draama kujul, kuigi laava. Referendiprossa haarab erootilisi kirjeldusi ning poiss- kui ka tütarlaste südameprossatamis päivakuis.

e) Religioon.

Tähtselt pühi laule ja koraale leidub rühe, kuna suurem osa noori suhtuvad

ususe

skeptiliselt, mis eriti kajastub poisslaste loominguks. Kõppemisaastail, seepärast ka luuletustel kriitiline tendents. Tõenäoliselt kõppemise ajajärgul on tõsisemalt hingerahuldumise suhtes ususe jaalavalt. Proosalist käsitlust pakub ulgusoon vähe, mõninga suhte vormis edastakse põhilisusd. Tõenäoliselt ka muinasjutulisi motive, mainitakse laulatustat ja allakse parteist.

f) Tõmmi ja Tõngi luuletused.

Tõmmi ja Tõngi luuletused on tõmmilisi poisslaste kõppemisaastate kajastusi. Tõmmiselt kääritava, milleks saava noorse hingerahuldumise väljendub selgesti luuletustes. Tõmmid on väliselt täis kõbavat Schöderit ja Nietzsche'i modernses paatases. Tõmmid ning kangelaslane läbistab vabadustung, enese tõelise geniaalsuse konstateerimine. Sageli puudub selge loogika, küll aga esinevad hilgavad imperatiivid.

g) Perekond.

Perekonna kirjandus on noorte loomingu suhteliselt vähe käsitletud. Nooremad autorid näitavad süsnis sõbralikumaid suhtumist perekonna aludesse, kuna vanemate juures ilmnevad vaenulised tendentsid. Proosaliste teoste ulkaal seletub loomuliku laste kirjeldamise tungiga, kõrk paberile panna, mis kodus sünnib.

h) Endalannused.

Peaaegu $\frac{1}{4}$ kogu proosateostest on endalannusi, mis väljenduvad subjektiivseis kirjeldustes. Peamooks aineseks on emotsioonis sünnimusi, isonkirjeldusi, teatrietendusi ning igapäevaseid lümetatuid pabermisi. Näited: erinev teenitud raha, külaskäik muuseumi j. m. Poeesias endalannused ei lera käsitlemust.

i) Muinajutu - maailm.

Sümboolselt suhtuvad noored muinasjutudesse, mis näitab nende saagedane käsit-

lemine. Laps rõhutas minasjuttu kujun-
damisel vaimset külge "kord elas..."
keena hiljemais aastates minasjutt
kerab kunstilisemat käsitlust. Sageli asetab
kirjutaja end lapse nivaosse, kuigi selgesti
ilmneb, et ta ise ei usu sündmuste rea-
lusesse.

j.) Sothiraalalused.

See grupp kujutab alamkõhi võitkust,
hargnusi ning üldse olukordi, milles vähen-
duvad tütarlapse emotsionaalsed elamu-
sed, kaastunne ja kalastsus. Näited: nälga-
laps, mahajäetud lesk, teate isa ja
palju selliseid. Peamiselt autoveres on
isikud, kes koduste olukordade summal
on jõudnud sellistele tulemustele.
Sothiraalsete kirjutiste meeleolu on tõrme,
kohati sügavalt kurb.

k) Kool.

Kooli alused käsitlused tõrva annab
võrdlemisi vähe. Need iseloomustavad

kooli keemiliselt, vane maid äga ham-
mustar-ismiliselt. Lähtekohaks on õpeta-
jad, koolikohustused ja printsiibid ning
kaasõpolased. Kirjutused iseenesest on objek-
tiivse külma tooniga. Ümestustähtsust
tulemus pedagoogidele, et kool noorte
toodete nii vähe eksisteerib.

1) Mitme sugused vähem tähtsused
asjades.

Tehnika käsitlemises leame erinevusi
tütarlaste ja poisslaste subtel. Poissid rõhu-
tavad tehnilis-konstruktivset külge, tütar-
lapsed esteetiliselt ja fantastiliselt külge.
Põhi teemad on raudteed, õhusõit, all-
veelaevad ja autod. Vähem tähelepanu on
annetatud tööstusele ja mereväele.
Vähe huri osutab noorsugu a paljude
püüdnutuse koolis keeldu ja õpetu esi-
tamisega; esineb mõningad jämedamad
jutustusi ja legende, mille keegi psühho-
loogiliselt võtta mat motiiv.

Vaimeliselt kiipsamad autord toodavad
rdülle, peened episoode loodusest ja inim-
vallas, oinalt ja kunstiliselt traktitud stsene
krtlaelust. Satiroodes on objektus ald-
nimbrund nraused ja kultuuri pahed.
Patriotismi ja liimaelu kstitletare vabe.

III. Koorsoo kirjutiste põhitoone.

Spetsifilne nähe nõrsoo-kõnnirajal on, et kõik tööd on hingestatud komplekssest põhitoonist. Alguks ei esine noorte hulgas puht tunde- või puht intellektuaalset tööd; too on nagu ühte sulamist kogu autori hingeliste nähtustega, kogu isiksus on valgunud tööse. Täiufilne nähe meenutab maastikku, nulline mõjustab vormi ja sion ühte sulamist meeleluga.

Täiskasvanu seisundis onis talle teadlikult kindla meeleolu, mis on kas tõine, andeline, romantiline või võrmus.

Arenades lapp i abastab end minirastjutr-

vallast ning vastavalt epos luuletama
ka meeleolude variante.

Noorsoo loomingu iseloomulikke põhi-me-
leolusid näitab alltoodud tabel.

Tabel № 6 1)

Meeleolu	Poemia %	Proosa %	Meeleolu	Poemia %	Proosa %
roõmus (heites)	10,6	26,2	Seiklev	0,1	0,1
hõbus (froh)	19,7	3,9	pärelmõtted	7,7	2,0
tõsine	39,3	23,2	neutraalne	2,6	9,5
kurb-singe	4,2	4,0	pühha	0,7	1,0
apettlik	3,4	14,3	hüüeline (sõnnik)	1,3	0,3
romantiline	1,6	1,3	isoomiline	4,3	1,8
koosmiline	4,0	1,8	kriitiline	0,5	0,6
				100.00	100.00.

Esimesel kohal noorsooajaluses esineb
tõsine meeleolu, mis kajastub filosoofi-
lastes ja erootilistes teadetes. Proosas domi-
neeriv roõmus meeleolu on iseloomulike muu-
kasjutule ja endaklamusele. Seega tõrised

tööd on noorte loomulikke luule väärtusi. Tundub nagu oleks noorel auharras luule kriitiku ees. Ka proosas terel kohal esineb tõine meeleolu, mis lasub amakorda elatada, et noorus näeb kirjandusloos tegurites elavari hõlgu ja tõest. Proosas pärjanevad tõisele meeleolule lõbus ja rõõmus meeleolu, mõlised väljendavad individualistlikku hing autou loomuliku temperamenti.

Plaanis meeleolusid noorsoo loomingu on selge erinevuse sageduse järgi: proosas tõine, lõbus, rõõmus ja järele mõttev; proosas rõõmus, tõine, õpetlik ja neutraalne.

IV. Soo erinevusi noorte kirjutistes. Tütarlaste ja poistlaste loomingu on selge erinevus. Poistlaps valib meelsamini proosa, tütarlaps proosa. Terve pärsuund tähistab, et kõik loogilised, ratiionaalsed momendid, nagu iseeni,

saluud, kriitika keskmiselt on meesantort
väärtus. Emotionaalsed romantilis-
gustarad momentid rapastavad naisan-
tort loomingu. Tütarlaps ei keefuta
põrsta halvemori, kuid ta lähtub terset
esnekohast ning tersetõuguste vahenditega.
Meesnoorsoo käsitletavard alu on filoso-
fa, mõtlemine, tõrre probleemide kaalit-
lus, tütarlapsel aga päevased ning enese
elust haaratud tundeised üksik-olendid.
Meesantort loomung on originaalsen,
iseloomulikun ja iseseisvam, keena naisan-
tor oma traditsionaalsen ning eskaup-
dele rajatur. "Poiss lüulendab, tütarlaps
kirjutab.")

V. Eseskujusrd.

1. Kirjanduslikke eseskujusrd.

Noorsugn on paindur ja mõjustatur,
ta haarab kõige olulise päele.

Ta annutab teadmeid kirjandusest, ette-
kannetest, teatrist ja kinost. Kooli mõju
on tähelepanuväärne, kuigi ta ringutab
ühemülgsest ja liig õpetavalt kirjandus-
looma tõevust. Suurem mõju on väljas-
pool kooli saavutatud n.n. kodusel
lektüüri. Kõigepealt lastekirjandus
ergutab laste huulileendu. Laiemad
lastemassid loevad n.n. kirjanduslooma
rämpsu, kuna armet teatavalt kitsamele
ringile, nimelt kirjandushuvilistele on
saavutatavamad paremad palad. Üldtuntud
klassiliste või üldse häade lektüüride
mõju on väike, vast armet talentsed
moodustavad erandi. Huritud materjalidest
võib mainida mõnd üksikut kirjutist millele
on mõjutatud Heine luuletustest ning
Schilleri, Goethe ja Nietzsche tödest.

2. Sotsioloogilisi elskujusid.

Mõju mõju noorte juures rõgandub
erinevas noorsoo mentaalsed. Maa noorus

kujutab lihtsamalt, traditsionaalsemalt kui linnalaps. Pääle sõjasegse noorus on mõlemises oluliselt karmem, elnautivam ja brutaalsem.

Maapäanduseks olustiku mõju on tuntuks. Töölis mõelgeis kasvavud noore põlvkonnas on sotsiaalsed alad. Tema kirjuti läbistab usutud meeleolu. Kaalamise mõmsale vormile leidub sügav iseloomu- rusev alamtoon, millest tooni kõrgemate kohtude juures mi sügavalt ei esine.

Elamused värske koki juures on palju subjektiivsemad, rohkem sõsemiselt hõngestatud, kergis selle all kannatab kunstiline peensus ja käsitlus. Tutarlaste juures esineb selgemalt rusev sotsiaalne ja emotsionaalne värvus. Soovi fantaasid ja alaväärsusetunde kajastuvad töödes. Tundub nagu oleksid sellised autorid väimlises arengus maha jäänud, autori aetad nagu ei peaks sammini pro-

duktsiooni kvaliteediga. Kõrgemat, har-
itud kohtade kirjutsed moodustavad noorte
loomingu põhialuse. Sotsiaalsed leavad
vähe käsitlemist. Käsitletakse ideaalseid,
filosoofilisi ja eluvõtteid teemasid.
Nende loominguks on meil kõrgem ja puh-
tam teos, kuni sageli imitatud roo-
maga; selgus vormides ja stans. Haara-
tuse ja käsitletuse kõrge sisemiselt
võimast. Haritud tütarlapsed on
sõltunud oma kirjutses puht naiseliku
joone.

II. Kõrgeim.

Kõrgeim kirjanduslikku loomingu
lähendab 3 arengu joont-laps
loob tegevusloobust, tema loomingu
põhineb imitatsioonil ja lootsal
vormimisel. Ta loob algses nime, nime
nalgas nime imiteerib minasjuttu.
Kõrgeimastail loodetud kirjutsed

on imbutatud subjektiiviteedega, tord läbistab mina koos ni ilmavaatais, kriitikas kui ka arvustuste, sest noorus hülendab sotsialist. Inglise. 16-17 aastatega on saavutatud kõrgpunkt, järgneb vaikumine ning püütakse objektiivsele kujutamisele, iseen ja eseme eraldamisele. 19-20 aastates peamiset mees autorite loominguks ei domineeri enam emutatud mina koos, vaid erineb kristallne objektiivsus, on pöördunud täiskasvanu tasemele. Autorid käsitlevad romaane ja draamasid. Armastusarmad pööravad täheplaanide, käsitletase kultuurapalvusi, tehnilis-fantastolisi ja sportlornne teemasid.

Kasustatud kirjandus.

Behefte zur Zeitschrift für angewandte
Psychologie. Välpaandja William Stern ja
Otto Lipmann. Kirjastus Johan Ambrosius
Barth, Leipzig, 1928. Stitz giese „Das
freie literarische Schaffen bei Kindern und
Jugendlichen.“